

genre som är värd all uppmärksamhet och som trots allt rymmer många förbisedda mästerverk från såväl klassicism som romantik och nutid.

Man måste väl trots allt säga att också Beethovens intresse var begränsat. Alla hans stråkktrior komponerades nämligen före 1798, medan han alltså ännu var en helt ung man. Att verken ändå var välkomna visas av att han inte hade några svårigheter att hitta förläggare till dem. De trycktes alla 1797–98 och det skvallrar om att förläggaren fann dem lättsålda och populära, trots att tonsättaren ännu inte alls blivit känd. I triorna utvecklade han sig så snabbt att många anser att man i dessa verk hittar Beethovens intressantaste kammarmusik, åtminstone om man ser till hans konstnärliga utveckling. De äger ett patos och en glödande lidelse utan motsvarighet i andra verk, men då de alla skrevs innan han fyllt 30 speglar de naturligtvis inte den revolutionäre enslingen.

I de första triorna märker man inflytandet från Mozart, men till slut har han fullständigt frigjort sig från beroendet av föregångarna, för att i stället presentera element som, när de utvecklats i senare verk, skulle bli hans mest typiska kännetecken. Han dedicerade sina trior till greve von Browne med orden: ”Upphovsmannen har den sällsynta lyckan att tillägna sin musas första mecenat de bästa av hans arbeten.” Vid den tiden var detta inga överord. Trion i G-dur börjar med arpeggiörörelser (som om de spelades på harpa) i skalor, och dessa används sedan som startskottet till Allegro con brio. Den långsamma satsen går i den oväntade tonarten E-dur – och i själva verket är trion full av sådana överraskningar, som säkert upprörde samtidspubliken i Wien. Prestofinalen är som en operabuffa som då och då avbryts av lite allvarliga tankar. Bara några år senare publicerades Beethovens första stråkkvartett, och den formen skulle han lyfta till tidens kanske viktigaste musikaliska uttrycksform.

Stig Jacobsson

Nästa konsert i TonArt-serien blir 24 mars med Prattékquartetten. Men dessförinnan, 10 mars, spelar Linköpings symfoniorkester bl.a. Mozarts konsert för flöjt och harpa med Christina Varenius och Renate Strahlhofer som solister. 14 mars bjuder Östgöta Blåsarsymfoniker på Nordisk odysse med Ture Herrgårdh som trumpetsoolist.

www.linkopingkammarmusik.se

Nya tongångar – då och nu

Trio Norna

Lina Samuelsson – violin

Ester Forsberg – viola

Rebecka Lagman – cello

Baptistkyrkan

28 januari 2024 kl. 16.30

Konserten ges med stöd av Kultur- och fritidsnämnden i Linköping, Statens kulturråd, Sensus studieförbund och Scandic Frimurarhotellet samt i samarbete med Stiftelsen Östgötamusiken.

Program

Adina Manghi Forsberg *Kali's Daughters* (2019)
f. 1992

Kaija Saariaho *Cloud Trio for strings* (2009)
1952–2023

I. Calmo, meditato
II. Sempre dolce ma energico,
sempre a tempo
III. Sempre energico
IV. Tranquillo ma sempre molto
espressivo

Adina Manghi Forsberg *Stjärnorna speglas* (2022)

Ludwig van Beethoven *Stråktrio i G-dur, op. 9 nr 1* (1797)
1770–1827

Adagio – Allegro con brio
Adagio ma non tanto e cantabile
Scherzo – Allegro
Presto

Adina Manghi Forsberg är uppvuxen i en musicerande familj och har sin ungdom till trots både hunnit komponera musik i många olika former (orkester, kör, kammarmusik och elektroakustisk musik), fått hedrande beställningar från betydelsefulla institutioner och musiker, däribland Orphei Drängar och Kungliga Akademiska Kapellet, samt dessutom studerat violinspel och komposition, bland andra för Marie Samuelsson, Karin Rehnqvist och Andrea Tarrodi.

Av de två verk av henne som spelas under denna konsert komponerades *Kalis döttrar* 2019 och *Stjärnorna speglas* 2022, den senare på beställning av Trio Norna, som också svarade för uruppförandet i november 2022. Båda verken har en speltid på ca 6 minuter.

Den nyligen bortgångna *Kaija Saariaho* var en finsk tonsättare som gjorde sig ett aktat namn internationellt, inte minst i Frankrike, där hon också under långa tider varit bosatt. Tillsammans med Magnus Lindberg och Esa-Pekka Salonen är hon den mest namnkunniga i sin generation av finska musikpersonligheter. Hon var studiekamrat med Salonen vid Sibeliusakademien i Helsingfors, och han har också varit mycket aktiv att som dirigent sprida kännedom om hennes känsliga och lyhörda verk. Hon fortsatte att studera vid IRCAM i Paris, och elektronmusikens klangvärld har även inspirerat hennes instrumentala kompositioner. Hennes hittills mest uppmärksammade verk är operan *L'amour de loin* (Kärleken från fjärran) från år 2000, vilken framförts runt om i USA och Europa. När den framfördes på Met i New York 2016 var det den andra operan någonsin av en kvinnlig tonsättare som visades där.

Saariaho har skrivit många kammarmusikverk, däribland fem trior för olika besättning. Den cirka tjugo minuter långa *Cloud Trio* komponerade hon 2009. Hon beskriver själv att de tre instrumenten här har olika uppgifter och funktioner. Violinen tenderar att fungera som ett eko, violan skapar nya moln bredvid de existerande och cellon har ofta funktionen som skugga till de övre instrumentala linjerna. Saariaho överlåter åt lyssnaren att föreställa sig vilka sorts moln som inspirerat de olika satserna.

Genom musikhistoriens gång har stråkkvartetten kommit att utgöra ryggraden inom kammarmusiken, medan stråktrio förblivit en ganska sällsynt företeelse. *Ludwig van Beethovens* fem stråktrior är lysande undantag och kan sägas utgöra basen för hela genren, en